

#RSABUDGET2025

Nkandziyiso wa nhlanganelo exikarhi ka Vutamelankwama bya Rixaka na Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga

#RSA Budget

#RSABudget2025

XI HUMESIWILE HI

national treasury

Department:
National Treasury
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Tel: (012) 315 5100

Media@treasury.gov.za

www.treasury.gov.za

VUXOKOXOKO

XANA I YINI
MPIMANYETO?XANA
MPIMANYETO
WU VEKIWE
NJHANI?

Ku nga si fika masungulo ya lembe ximali, Holobywa wa Timali u andlala mpimanyeto wa rixaka, laha a tivisaka ntirhisamali wa mfumo, xibalo na makungu yo lombha ya malembe manharhu lama landzelaka. Mpimanyeto wa rixaka wu avanyisa mali exikarhi ka tindazwulo ta mfumo, swifundzakulu na timasipala.

1. Swiletelo swa tindazwulo leswi swi kombaka swilaveko swa vuxokoxoko bya ndazwulo swa nyikiwa
2. Tindazwulo ti rhangisa minongoloko naswona ti hlengela makungu ya ntirhisamali na vutiboheleri bya mphakelo wa vukorhokeri

3. Swiringanyeto swa mpimanyeto swi rhumeriwa eka Vutamelankwama bya Rixaka naswona swa kaneriwa
4. Swiringanyeto swa miavelo swi tekeriwa enhlokweni hi tikomiti ta le xikarhi ka tindazwulo ta Valawuri-Jenerala
5. Swibumabumelo swa Mpimanyeto swi endlwa eka

Komiti ya Vaholobywa

6. Xitatimente xa Pholisi ya Mpimanyeto wa le Xikarhi ka Theme xi komba Mpimanyeto lowu taka
7. Miavelo yo hetelela ku tekiwa xiboho hi yona hi Khabinete
8. Tidokhumente ta mpimanyeto ta lulamisiwa

9. Mpimanyetokulu wa andlariwa

10. Palamende ya kanela na ku amukela Mpimanyeto
11. Mpimanyeto wu rhumeriwa eka Phuresidente ku ya sayiniwa ku va nawu

KU KHULELA NDLELA KUYA EKA KU KULA LOKU KATSAKA HINKWAVO NA NTSHAMISEKO WA IKHONOMI

MR. ENOCH GODONGWANA
MINISTER OF FINANCE

Ku ololoxa mitlonthlho ya vanhu leyikulu na ku antswisa risima ra vutomi etikweni, Afrika-Dzonga yi dinga ku kula ka ikhonomi ko hatlisa na mitirho yo tala ku tumbuluxiwa. Leswi hi tlhelo lerin'wana swi dinga mixavo leyi tshamisekeke na timali ta mfumo, gezi ro tala na mfambafambo wo hatlisa wa tinhundzu, vukorhokeri bya mfumo byo tshembeka na vuvakisi byo tiya eka tiphurojeke ta switirhisiwakulu.

Mpimanyeto wa 2025 wu endla vuvakisi bya xiqhinga ku fikelela ku kula ka ikhonomi ko hatlisa, ku ri karhi ku kongomisiwa eka tiphurojeke ta gezi, xiporo, mati na ta switirhisiwakulu swa vutleketli. Hambileswi matirhelo ya ikhonomi a ya nga tiyangi hi 2024, malangutekelo ma vonaka ma antswa kusuka hi 2025 kuya emahlweni. Eka theme ya le xikarhi, ikhonomi kombisiwa ku kula hi 1.6 wa tiphesente hi lembe, naswona matirhiselo lama humelelaka ya mipfuxeto

“Mfumo wu ta hlayisa nseketelo wa lava sweleke na lava nga sirhelelekangiki hi miavelo leyikulu eka dyondzo, nhlayisarihanyo na nhluvukiso wa vanhu”

ya nga vanga ku kula ka le henhla. Tisekitara ta gezi na vutleketli swi le ku yeni emahlweni, loko mipfuxeto yintshwa yi ri karhi pakanisa ntshamiseko na antswiso wa mphakelo wa mati. R1.03 wa tithiriliyoni leti kumbeteriweke ti ta tirhisiwa eka malembe manharhu lama taka eka tiphurojeke ta switirhisiwakulu to hambanahambana. Mfumo wu ta hlayisa nseketelo wa lava sweleke na lava nga sirhelelekangiki hi miavelo leyikulu eka dyondzo, nhlayisarihanyo na nhluvukiso wa vanhu.

Eka theme ya le xikarhi, mfumo wu kunguhata ku vekisa eka ku antswisa nhluvukiso wa vutsongwana bya le masungulweni (ECD) ku endlela leswaku vana va kuma mfikelelo wa ECD

ya risima. Wu tlhela wu va na xikongomelo xa ku tirhisa madokodela lama nga thoriwangiki lama ma heteke vukorhokeri bya wona bya le migangeni.

Mphalalo wa vanhu wa ntshikelelo wa COVID-19 wa nkarhinyana wu ta engeteriwa kufikela Nyenyakulu 2026, ku ri na miavelo ya nkarhinyana eka 2026/27 na 2027/28.

Ku hunguta ndzhwalo wa xikweleti naswona ekuheteleleni swi ta hunguta ntsengo lowu mfumo wu wu tirhisa eka ku tlherisa xikweleti xexo. Hi ku famba ka nkarhi hunguto lowu eka tihakelo ta ntswalo wu ta pfuna ku lawula timali ta mfumo ku antswa naswona wu ta pfuna ikhonomi ku

kula. Tanihiloko ntswalo lowu hakeriwaka eka xikweleti wu hungutana, xibalo xo tala xi ta kumeka eka mfumo ku xi tirhisa eka swiyenge swo tanihi dyondzo, nhlayisarihanyo na switirhisiwakulu.

Kusukela 1 N'wendzamhala 2024, Afrika-Dzonga yi khomile vuphuresidente bya G20. Vuphuresidente bya lembe rin'we bya Afrika-Dzonga byi ta kongomisa eka ku kondletela ku kula ka ikhonomi loku katsaka hinkwavo na loku yisekaka emahlweni na ku tirhana na vusweti. Vuphuresidente lebyi byi languteriwa ku nyika nghingiriko wa ikhonomi matimba, ngopfungopfu eka tisekitara to tanihi vuphumba na mafundzha.

Eka theme ya le xikarhi, havumbirhi bya vuvekisi bya sekitora ya mfumo na bya sekitora leyi nga riki ya mfumo byi ta engetela tanihi nhlayo hi tiphesente ya GDP, byi ri karhi byi fungha goza kuya emahlweni eka matshalatshala ya tiko ku nyika ku kula ka ikhonomi matimba.

Hambiswiritano, ku kula ka xihatla ka dingiwa ku oloxa mithonthlo leyi phikelelaka eka ku kula ka le hansi, mpfumaleko wa

mitirho wa le henhla na vusweti.

Mfumo wu tirhisa mipfuxeto ku engetela vuvekisi bya switirhisiwakulu na ku khutaza vutekaxiave bya sekitora leyi nga riki ya mfumo. Mipfuxeto leyi yi olovisela khamphani leyi nga riki ya mfumo ku tirhisana na ejensi ya mfumo ku phakela tiphurojeke, ku antswisa hilaha mfumo wu kunguhatelaka hakona switirhisiwakulu na ku tiyisa vutihlamuleri bya tindzawulo na mihlangano ya mfumo. Hi ku hlanganela, mipfuxeto ya switirhisiwakulu leyi ringanyetiweke yi ta antswisa nkunguhato, ku

“...wo hatlisa wa switirhisiwakulu leswi swi seketelaka ku kula ka ikhonomi, ku ndlandlamukisa”

nyikiwa ka timali na ku endliwa ka tiphurojeke ta switirhisiwakulu, ku ri karhi ku tiyisisiwa mphakelo wo hatlisa wa switirhisiwakulu leswi swi seketelaka ku kula ka ikhonomi, ku ndlandlamukisa mlikelelo wa vukorhokeri bya masungulo na ku tumbuluxa mitirho.

Sekitara ya mfumo yi ta tirhisa Rx1.03 wa tithiriliyoni eka switirhisiwakulu eka theme ya le xikarhi. Vuvekisi eka switirhisiwakulu swa ikhonomi, ngopfungopfu hi tikhamphani ta mfumo, byi endla 81.5 wa tiphesente ta nkumbetelo wa le xikarhi ka theme. Timali leti ti ta tirhisa ku ndlandlamukisa vuswikoti byo endla gezi, ku antswisa na ku ndlandlamukisa netiweke ya vutleketli, na ku antswisa vukorhokeri bya nkululo na mati. Switirhisiwakulu swa vukorhokeri bya vanhu, ku katsa na nhlayisarihanyo na dyondzo, swi endla 15.5 wa tiphesente ta ntirhisamali hinkwawo. Tin'wana ta tiphurojeke leti ti ta lava ku nyikiwa ka timali ko engetela kusuka eka vavekisi lava nga riki va mfumo, loko tin'wana ti ta endliwa hi ku hlanganela hi tikhamphani leti nga riki ta mfumo na mihlangano ya mfumo.

SWIENDLEKO SWA NKOKA SWA MPIMANYETO WA 2025

1. Muholo wa vanhu – ku katsa na nhluvukiso wa vaakandhawu, minongoloko ya mitirho, rihanyo, dyondzo na nsirhelelo wa vanhu – swi ta endla nhlayoxikarhi ya 61 wa tiphesente ta ntirhisamali wa nkantswalo eka theme ya le xikarhi.
2. Midende ya nkarhi hinkwayo yi ta engetela ehenhla ka inifulexini hi 2025/26 ku tirhana na midurho ya ku hanya ya le henhla na *mphalalo wa vanhu wa ntshikelelo wa COVID-19* wu ta ya emahlweni kufikela 31 Nyenyakulu 2026.
3. Nhluvukiso wa ikhonomi hi wona ntirho lowu kulaka kutlula hinkwayo eka nhlayoxikarhi ya 8.2 wa tiphesente eka theme ya le xikarhi, wu ri karhi wu susumetiwa hi miavelo ya switirhisiwakulu ya le henhla
4. Swiringanyetokulu swa xibalo swi katsa micinco leyi nga riki ya inifulexini eka swiangi swa xibalo, timalintlheriso na tikhirediti ta xibalo xa vutshunguri, micinco ya inifulexini eka xibalo xa mafurha; na miengetelo ya le henhla ka inifulexini eka swibalo swa tinhundzu to endliwa laha tikweni.
5. Hi 2025/26, xikweleti xa mfumo xi ta tshamiseka eka 77.4 wa tiphesente ta GDP.
6. Ku kula ka ikhonomi ka xiviri wu vhumbiwa ku tlakuka kufika eka 1.4 wa tiphesente hi 2025.
7. Mitshikelelo ya ntirhisamali ya R180.1 wa tibiliyoni yi nyikiwa mali eka theme ya le xikarhi, ku katsa na miavelo ya nkarhinyana eka tindzawulo ta mphakelo wa vukorhokeri leti kongomanaka na vanhu.

VONA PHEJI LEYI LANDZELAKA →

KU NYIKA KU KULA MATIMBA HI KU TIRHISA MIPFUXETO LEYI NGA NA XIVUMBEKO

Ikhonomi ya Afrika-Dzonga yi langutana na mitlonthlo yo tanihi mitsemo ya gezi, sisiteme ya vutleketli yo tsana na tilevhele ta le henhla ta vugevenga na vukungundzwana, leswi swi onheke ntshembo eka ikhonomi naswona swi vangeke ku ehla eka ntshovelo.

Xiyimo xo sungula xa *Operation Vulindlela* xi kongomise eka ku hunguta mitsemo ya gezi, ku lulamisa sisiteme ya vutleketli, ku ehla midurho ya data, ku engetela mphakelo mati, ku koka swikili na ku seketela vuphumba.

Mipfuxeto leyi taka yi ta kongomisa eka ku endla swi olova ku kuma ntirho na ku thola vanhu – ngopfungopfu hi ku oloxa mikalandzingano ya tindhawu, ku tirhisa madorobakulu ku susumeta nghingiriko wa ikhonomi na ku antswisa mphakelo wa vukorhokeri wa masipala.

MINONGOLOKO YA MITIRHO YA MFUMO YI KUMA MATIMBA

Hambileswi nhlayo ya vanhu lava thoriweke a ku ri 16.8 wa timiliyoni eka kotara yo sungula 2025, mpimo wa mpfumaleko wa mitirho wa Afrika-Dzonga wu tshame wu ri ehenhla swinene eka 32.9 wa tiphesente.

Minongoloko ya mitirho ya mfumo (tiPEP) i ya nkoka eka ku tirhana na mpfumaleko wa mitirho lowu nga ehenhla hi ndlela leyi phikelelaka.

tiPEP ti ta kuma timali to engetela ta R8.8 wa tibiliyoni eka 2025/26. Vavuyeriwankulu wa katsa:

- **Ndzawulo ya Dyondzo ya Masungulo:** R5.8 wa tibiliyoni ta pfhumba ra mitirho ya swikolo swa dyondzo ya masungulo.
- **Ndzawulo ya Mitlangu, Vutshila na Mfuwo:** R0.35 wa tibiliyoni ta xihlohloteri xa indhasitiri ya vutumbuluxi.
- **Ndzawulo ya Mabindzu, Vumaki na**

Mphikizano: R1.3 wa tibiliyoni ta Nkwama wa Mitirho ya Vanhu.

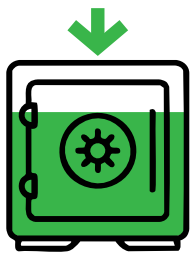
- **Vutamelankwama bya Rixaka:** R0.45 wa tibiliyoni ta Nongoloko wa Mitirho ya Madorobakulu.
- **Ejensi ya Nhluvukiso wa Vantshwa ya Rixaka:** R0.55 wa tibiliyoni ta Vukorhokeri bya Vantshwa bya Rixaka.
- **Ndzawulo ya Mitirho na Vতিরহি:** R0.35 wa tibiliyoni ta matshalatshala yo tanihi Netiweke ya Malawulelo ya Ndlela ya Rixaka, Vutumbuluxi Nkwama na Vutir-

helantokoto.

Hi ku engetela, Vutamelankwama bya Rixaka na Hofisi ya Phuresidente, va ri karhi va tirhisana na mihlangano ya mfumo yin'wana, va sungurile nkambisiso wa angarhela wa minongoloko ya makete wa vতিরহি lava gingirikaka, tiPEP na sisiteme ya midende ku antswisa matirhelo na lama nga tlangisiki swipfuno na ku va lama tirhaka kahle.

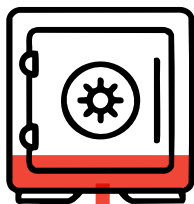
Hi matshalatshala lama, mfumo wu langutela ku khatsa ndzima yo tivikana eka ku hunguta mpfumaleko wa mitirho.

1 SWIHLOVO SWA MALINGHENA YA MFUMO HI 2025/26

R 2 021.1bn	78.4%	SWIBALO
R 377.9bn	14.6%	VULOMBI
R 179.7bn	7.0%	MALINHLENGELETO LEYI NGA RIKI YA XIBALO

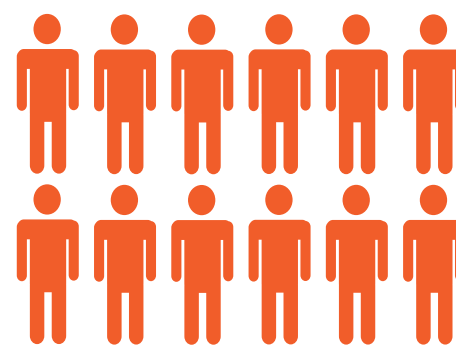
2 NTIRHISAMALI WA MFUMO 2025/26

R 426.3bn	16.5%	TIHAKELO TO TLHERISA XIKWELETI
R 420.1bn	16.3%	NHLUVUKISO WA VANHU
R 346.5bn	13.4%	DYONDZO YA MASUNGULO
R 296.1bn	11.5%	RIHANYO
R 289.8bn	11.2%	NHLUVUKISO WA IKHONOMI
R 280.4bn	10.9%	NHLUVUKISO WA VAAKANDHAWU
R 263.2bn	10.2%	KU RHULA NA NSIRHELELO
R 146.6bn	5.7%	DYONDZO YA LE NDZHAKU KA XIKOLO NA VULETERI

3 MIDENDE YA VANHU

	2024/25	2025/26
MUDENDE WA VADYUHARI	R2 185	R2 315
MUDENDE WA KHALE KA MASOCHA	R2 205	R2 335
MUDENDE WA VUTSONIWA	R2 185	R2 315
MUDENDE WEA VUWUNDLI	R1 180	R1 250
MUDENDE WA LAVA LAVAKA NHLAYISO WA NKARHI HINKWAWO	R2 185	R2 315
MUDENDE WA NHLAYISO WA VANA	R530	R560
MUDENDE WA LAVA VA HAKELAKA MUHLAYISI	R530	R560

19.3 wa timiliyoni
ta vanhu va ta kuma midende ya
vanhu hi kwalomuya ka
Nyenyakulu 2028

Mpimanyeto lowu wu ta engetela mikoka ya midende ya nkarhi hinkwawo ehenhla ka inifulexini hi 2025/26.

4 MPIMANYETO LOWU WU SEKETELA KU KULA KA IKHONOMI, KU TUMBULUXIWA KA MITIRHO NA NHLUVUKISO WA VANHU

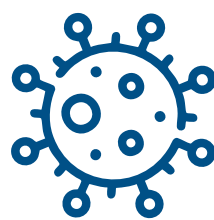
**1.4 wa
tiphesente**

ta ku kula ka GDP ka xiviri ti
languteriwile hi 2025.

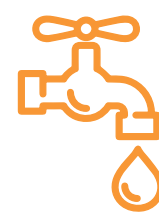
**61 wa
tiphesente**

ta ntirhisamali wa mfumo ti ya eka
nhluvukiso wa vaakandhawu, mitirho,
rihanyo, dyondzo na nsirhelelo wa
vanhu eka theme ya le xikarhi.

**R35.2 wa
tibiliyoni**

ta mali yo engetela leyi yi averiwaka
ku engetela *mphalalo wa vanhu wa
ntshikelelo wa COVID-19* kufikela
Nyenyakulu 2026.

**R871.3 wa
tibiliyoni**

ti averiwa eka vukorhokeri bya *amsungulo*,
tindlu na vutleketli bya mani na mani, na
ncinco wa tindhawu na nhluvukiso wa le
madorobeni eka theme ya le xikarhi

**R900.5 wa
tibiliyoni**

eka vuendli, mabindzu lamatsongo na
minongoloko ya mitirho ya mfumo eka
theme ya le xikarhi ku hlohotela ku kula ka
ikhonomi na mitirho

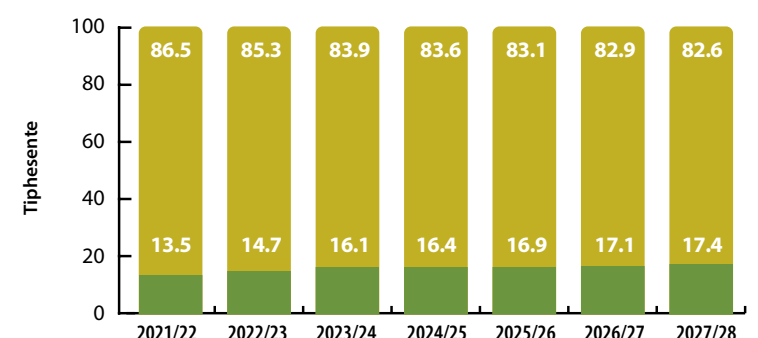
5 MINONGOLOKO YA MITIRHO YA MFUMO

R8.8 wa tibiliyoni

Mali yo engetela yi averiwile eka minongoloko ya mitirho
ya mfumo eka 2025/26 ku seketela vutihanyisi, ku
susumeta mipfuxeto leyi nga na xivumbeko na ku
kotisa ku tumbuluxiwa ka mitirho

6 TIHAKELO TA NKANTSWALO NA TA NTSWALO TA MFUMO TANIHI NKAVELO WA NTIRHISAMALI HINKWAWO

* Ntirhisamali wa nkantswalo i ntirhisamali hinkwawo hi mfumo ku ri karhi ku nga katsiwi ntswalo lowu hakeriweke eka xikweleti.

■ Ntirhisamali wa nkantswalo* ■ Hakelo ya ntswalo

SWIRINGANYETO SWA XIBALO SWA 2025

XIBALO XA MALINGHENA YA MUNHU

XANA MIPIMO YA XIBALO XA MALINGHENA YA MUNHU YI KU KHUMBA NJHANI?

Swiangi swa xibalo xa malinghena ya munhu na timalintlheriso a swi cinciwangi kusukela hi 2023. Ntsengo lowu munhu a nga wu holaka a nga si laviwa ku hakela xibalo xa lembe ra xibalo kusuka hi siku ra 1 Nyenyakulu 2025 kufika hi siku ra 28 Nyenyanyana 2026 wu hi ndlela leyi landzelaka:

MIPIMO YA MASUNGULO YA XIBALO	LEMBE RA XIBALO RA : 2025/26
Ehansi ka malembe ya 65 hi vukhale	R95 750
Malembe hi vukhale ya 65 kufika eka 74	R148 217
Malembe hi vukhale ya 75 na kutlula	R165 689

Timalintlheriso ta vabari hi un'weun'we ti hi ndlela leyi landzelaka:

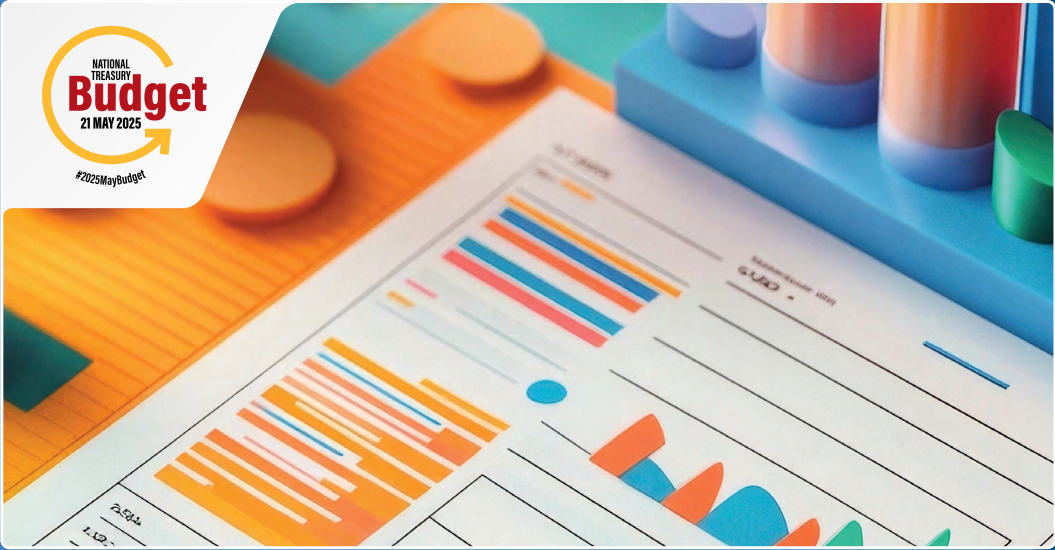
TIMALINTLHERISO TA XIBALO	LEMBE RA XIBALO RA: 2025/26
Masungulo (vanhu hinkwavo)	R17 235
Sekondari (malembe hi vukhale ya 65 na kutlula)	R9 444
Thexiyari (malembe hi vukhale ya 75 na kutlula)	R3 145

SWIBALO SWA SWIDYOHO

MIENGETELO EKA SWIBALO SWA XIHOKO NA SWA FOLE

Swibalo swa tinhundzu leti endliweke laha tikweni swo karhi eka swakunwa leswi nga na xihoko swi engeterile hi 6.75 wa tiphesente, kasi swimakiwa swa fole hi le xikarhi ka 4.75 wa tiphesente na 6.75 wa tiphesente, ku sungula hi siku ra 12 Nyenyakulu 2025.

	XI ENGETELA HI:
Byalwa bya mpuchwana	16c hi xikotela xa 340ml
Vhinyo leyi nga cheriwangiki nchumu	29c hi bodhlela ra 750 ml
Vhinyo leyi cheriweke burendi	48c hi bodhlela ra 750ml
Vhinyo leyi nga na xikhuvi	90c hi bodhlela ra 750ml
Tisayidara na swakunwa swa mihandzu leswi nga na xihoko	16c hi xikotela xa 340ml
Swipiriti	R5.97 hi bodhlela ra 750ml
Tisigarete	R1.04 hi phakiti ra 20
Tinhi ta swimakiwa swa fole leswi hisiweke	77c hi phakiti ra 20
Fole ra sigarete	R1.16 hi phakiti ra 20
Fole ra pipi	50c hi 25g
Tisigara	R8.49 hi 23g
N'oko wa nikhothini na wa nkanikhothini wa tisisiteme ta mphakelo wa xielekitironiki	l14c hi ml

MIPIMO YA XIBALO

XIBALO XA MALINGHENA: VANHU

Xibalo lexi hakeriwaka hi vanhu eka lembe ra xibalo leri helaka exikarhi ka 1 Nyenyakulu 2025 na 28 Nyenyanyana 2026.

Malinghena leyi Barisiwaka (R)	Mpimo wa Xibalo (R)
R0 kufika eka R237 100	18% ta malinghena leyi barisiwaka
R237 101 kufika eka R370 500	R42 678 + 26% ta malinghena leyi barisiwaka leyi nga ehenhla ka R237 100
R370 501 kufika eka R512 800	R77 362 + 31% ta malinghena leyi barisiwaka leyi nga ehenhla ka R370 500
R512 801 kufika eka R673 000	R121 475 + 36% ta malinghena leyi barisiwaka leyi nga ehenhla ka R512 800
R673 001 kufika eka R857 900	R179 147 + 39% ya malinghena leyi barisiwaka leyi nag ehenhla ka R673 000
R857 901 kufika eka R1 817 000	R251 258 + 41% ta malinghena leyi barisiwaka leyi nga ehenhla ka R857 900
R1 817 001 na kuya ehenhla	R644 489 + 45% ta malinghena leyi barisiwaka leyi nga ehenhla ka R1 817 000

Source: National Treasury

SWIBALO SWA HUNDZISELO

Tafula ra mpimo wa xibalo ri cinciwile ku sungula hi siku ra 1 Nyenyakulu 2025. R1 210 000 leyo sungula ya nkoka wa nhundzu leyi kumiweke yi tshunxiwile eka xibalo xa hundzisele. Tafula ra mpimo lowuntshwa ri hi ndlela leyi landzelaka:

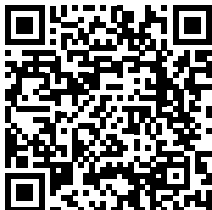
Nkoka wa Nhundzu	Mpimo wa Xibalo
R0 kufika eka R1 210 000	0% ya nkoka wa nhundzu
R1 210 001 kufika eka R1 663 800	3% ta nkoka wa nhundzu ehenhla ka R1 210 000
R1 663 801 kufika eka R2 329 300	R13 614 + 6% ta nkoka wa nhundzu lowu nga ehenhla ka R1 663 800
R2 329 301 kufika eka R2 994 800	R53 544 + 8% ta nkoka wa nhundzu lowu nga ehenhla ka R2 329 300
R2 994 801 kufika eka R13 310 000	R106 784 + 11% ta nkoka wa nhundzu lowu nga ehenhla ka R2 994 800
R13 310 001 na kuya ehenhla	R1 241 456 + 13% ta nkoka wa nhundzu lowu nga ehenhla ka R13 310 000

Source: National Treasury

XIBALO XA MAFURHA XO ANGARHELA

Xibalo xa mafurha xo angarhela eka petirolo xi engetela hi 16c kuya eka R4.01 hi litara, kasi dizele hi 15c kuya eka R3.85 hi litara hi siku ra 4 Khotavuxika 2025.

Scan this QR code for the PDF version of this People's Guide to the Budget

VONELO RA WENA I RA NKOKA

XANA U KUMILE XILETELO LEXA VANHU EKA MPIMANYETO XI PFUNA?

Mikarhi hinkwayo hi lava tindlela tintshwa ku antswisa xiletele lexi naswona hi ta swi khensa loko mi nga kota ku rhumela mbiko wa n'wina na swiringanyeto eka Media@treasury.gov.za